

Анотація

Поглиблено теоретичні засади фінансово-економічного діагностування діяльності агропромислових підприємств при переході до ринкової економіки. Виявлено закономірності та тенденції розвитку підприємств сільського господарства, молочної та борошномельно-круп'яної промисловості, а також визначено, що фінансово-економічний стан більшості підприємств сільського господарства, молочної промисловості досить складний. Визначено, що поряд із розробкою макроекономічних форм, методів підтримки, посилення уваги вимагають питання наукового обґрунтування всіх функцій процесу управління на мікрорівні, особливо аналізу та регулювання.

Удосконалено методичні підходи до формування головних елементів системи забезпечення процесу регулювання, до яких запропоновано віднести оцінку фінансово-економічного стану підприємств, а також групування фінансово-економічної рівноваги між джерелами надходження коштів і їх використанням.

Розроблена модель та обґрунтовані напрямки фінансово-економічного регулювання розвитку агропромислового виробництва.

Annotation

Theoretical bases of financial-economic regulation of activity agricultural enterprise when turning to market economies deepened. It is revealed regularities and trends of the development enterprise agriculture, meat milk and Flour-milling-grouts industry. It is determined that financial-economic condition majority form of agriculture and enterprises of milk industry rather complex. It is determined that near by development macroeconomics forms, methods of support, reinforcement of attention require the question of the scientific motivation all function progress of management on microlevel, especially analysis and regulations.

The methodical approaches are advanced to shaping main system element ensuring the (rocess of the regulation, to which is offered to refer the estimation financial-economic conation enterprise, determined by means of motivated and goal-directed system of the factors, as well as grouping financial-economic balance between the source of the arrival of the resource and their use.

Designed model financial-economic regulation of the development agricultural production. It's adapted to condition agricultural production

УДК 633.41/44

Ольга Зигрій, Володимир Кирич

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БУРЯКІВНИЦТВА

В умовах ринкової економіки та посилення впливу деструктивних процесів, що супроводжують цукрову галузь Тернопільщини протягом останніх років, найбільш актуальною проблемою є катастрофічне зменшення виробництва цукрової сировини. Скорочення посівних площ, урожайності, валових зборів цукрових буряків, а відповідно і обсягів виробництва цукру наближаються до рівня 1950 року [2 : 455].

Цукрові буряки є первинною сировиною у виробництві цукру, тому вважаю за доцільне дослідити та проаналізувати сучасний стан занепаду галузі рослинництва, а саме вирощування цукрових буряків і подати шляхи виходу із даної проблеми, спираючись на дослідження провідних вчених, зокрема О.М.Шпичака, О.М.Варченка, В.Г.Поплавського, Є.В.Імаса, І.Г.Яремчука. В їхніх працях подано теоретичні передумови і практичний досвід в галузі забезпечення ефективності вирощування та переробки цукрових буряків.

Землі Тернопільщини являють собою унікальне багатство нашого народу. До складу земель сільськогосподарського призначення належить 1054,9 тис. гектарів (76,3 %), з них 132,3 тис. гектарів – пасовищ (12,5 %), 36,9 тис. гектарів – природних сіножатей (3,5 %), 852 тис. гектарів – ріллі (80,8 %), 33,3 тис. гектарів – інших угідь (3,2 %) [6].

Оскільки у структурі сільськогосподарських угідь найвищу питому вагу – 80,8 % – займають високопродуктивні орні землі, їх раціональне використання стає одним з основних засобів забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Протягом тривалого історичного періоду під впливом сукупності ґрунтово-кліматичних, соціально-економічних і техніко-технологічних факторів сформувалася нинішня галузева структура сільськогосподарського виробництва з певними регіональними особливостями.

Серія: Економіка

Тернопільська область належить до областей України, які за обсягом виробництва цукрових буряків у 2002 році займають перше місце [4 : 358]. Однак виробництво цукрових буряків відчутно зменшилось, скоротились і посівні площі.

Таблиця 1. Динаміка посівних площ, урожайностей та валових зборів цукрових буряків [2]

Показники	Посівні площі, тис. га	Урожайність, з 1 га, ц	Валовий збір, тис. тонн
Роки			
1990	107,29	309	3313,4
1995	91,23	220	2011,0
2000	63,88	188	1202,3
2001	78,26	201	1572,6
2002	65,12	185	1203,8
2002р до 2001р, %	83,2	92,0	76,6
2002р до 1995р, %	71,4	84,1	59,9
2002р. до 1990р., %	60,17	59,9	36,3

У 2002 році господарствами Тернопільської області зібрано 1203,8 тис. тонн цукрових буряків із площі 65,12 тис. гектарів. Площа посіву під цукрові буряки відносно 1990 року скоротилася в 1,6 рази, а валовий збір зменшився в 2,8 рази.

Дана ситуація пояснюється трансформацією посівних площ цукрових буряків у зернові культури. Причина полягає насамперед у відсутності необхідних матеріально-ресурсних засобів щодо обробітку земель, а це свідчить про наявність суттєвих недоліків в організації розвитку сільськогосподарського виробництва на нинішньому етапі переходу до ринкової економіки.

Скорочення посівних площ під цукристі негативно вплинуло на економіку аграрного сектора, на зниження грошових надходжень й обсягів виробництва цукру.

Як видно із таблиці 1 урожайність цукрових буряків на протязі 12 років не підвищилась (крім 2001 року) і має тенденцію до зниження. Відповідно валові збори цукрової сировини скоротились у 2,8 рази. Зниження урожайності цукрових буряків пов'язане із збільшенням вивезення з полів поживних речовин, зниженням ефективності родючості ґрунту.

Однією з важливих умов одержання урожаїв є хімізація сільськогосподарського виробництва, тобто застосування мінеральних добрив та хімічних засобів для боротьби зі шкідниками, хворобами та бур'янами.

Розрахунки економічної ефективності використання мінеральних добрив у 2001 році показують, що при вирощуванні цукрових буряків 1 гривня на застосування добрив дає 1,99–2,43 грн. чистого доходу [4 : 190]

У 2002 році мінеральними добривами удобрено тільки 39,6 відсотків площі під цукрові буряки, що у 2,5 рази менше ніж в 1990 році (96 %). Органічних добрив внесено під посіви цукристих у 2002 році – 2,6 %, що в 9,3 рази менше ніж у 1990 році (21,1 %) [6]. Основною причиною такого спаду є різке зменшення випуску мінеральних добрив хімічною промисловістю, а органічних – зменшення поголів'я тварин. Водночас із скороченням випуску мінеральних добрив через обмеженість вітчизняних сировинних джерел виробництва фосфорних і калійних добрив погіршилася видова структура добрив. У 2002 році їх питома вага у загальній структурі знизилася відповідно до 1,05 і 0,3 % [4 : 190].

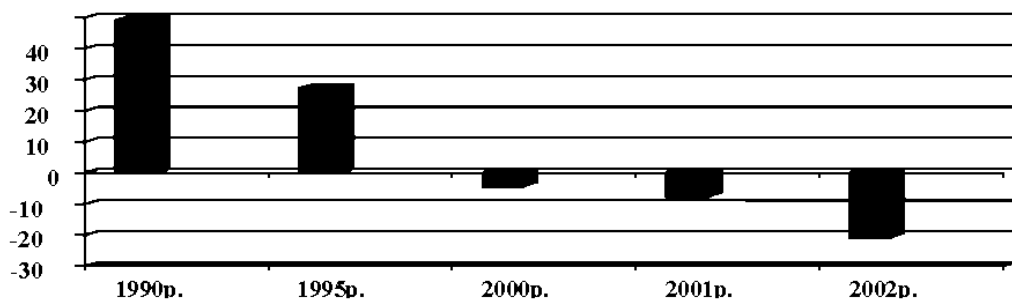

Рис. 1. Динаміка рентабельності виробництва цукрових буряків, %

Вивчивши дослідження вчених Федорова М.М., Корчинської С.Г., Корчинської О.А. про хімізацію сільськогосподарського виробництва, хочемо особливу увагу приділити теоретичним передумовам та практичному досвіду в області цієї проблеми доктору економічних наук, професору Степаненку І.Х.. У своїх працях Степаненко І.Х. веде мову про помірне внесення мінеральних добрив і отрутохімікатів у сполученні великих доз органіки і зазначає:

Серія: Економіка

„Сільськогосподарське виробництво необхідно поставити так, щоб рівень екологічної чистоти сільськогосподарської продукції був значно вище порівняно з продукцією країн ЄС ...показник урожайності не повинен бути визначальним... прибуток був і буде головним показником виробничої діяльності, а він визначається ціною на екологічно чисту продукцію” [5: 185]. Задовільним є забезпечення технікою та інвестиційними ресурсами господарств, які приречені на екстенсивний тип ведення господарської діяльності. Тому найбільш реальним напрямом забезпечення вищої інтенсивності сільськогосподарських підприємств є розвиток спільного використання сільськогосподарської техніки та силового устаткування, що дозволить суттєво зменшити розміри амортизаційних відрахувань, витрати на оплату праці механізаторів, паливо, ремонт, а, отже, і собівартість продукції. Високі ціни на паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива, пестициди, техніку та запасні частини негативно вплинули на структуру витрат у рослинній галузі.

Як наслідок, у сфері виробництва продукції:

- Послаблено дію фактора матеріального стимулювання працівників, переважають витрати на куповані ресурси, хоча в натуральному вигляді використання їх у кілька разів скоротилося.

- Відбувається спрощення виробничих технологій, що зумовило зниження врожайності, гіршу якість та подорожчання продукції, зниження її конкурентоспроможності.

- Значна частина підприємств не мають власних оборотних коштів, а користуються залученими. В результаті реалізації цукрових буряків підприємства не відшкодовують понесених витрат (рис. 1).

Рівень рентабельності від реалізації цукрових буряків знижується і залишається збитковою – рівень збитковості у 2002 році був 20,6 % (у 2001 та 2000 роках відповідно – 7,6 та 4,3 %). Зміна цін реалізації не була тотожною динаміці рівня собівартості, що призвело до зниження рентабельності чи росту збитковості.

Застосування давальницьких взаємовідносин між бурякосіючими господарствами і цукровими заводами поглиблює кризу всього бурякоцукрового підкомплексу: не стимулює збільшення обсягів виробництва ні цукрових буряків, ні цукру і руйнує створений ринковий механізм.

У зв'язку із давальницькими засадами переробки буряків сільськогосподарські підприємства змушені виконувати невластиві їм функції збуту цукру. Отримуючи цукор, бурякосіючі господарства використовують його для бартерного обміну з метою придбання палива, запасних частин, добрив, насіння та продають на ринку за заниженими цінами – нерідко нижчими від фактичної його собівартості.

Отже, для виходу з даної ситуації бурякосійним підприємствам слід створити умови для одержання необхідних довгострокових і короткострокових кредитів. Попити сільськогосподарських товаровиробників на кредитні ресурси повною мірою не задовольняється. Основна причина – надмірно висока плата за користування кредитами, що при нинішньому рівні рентабельності робить залучення кредитів збитковим. Дослідження показують, що проблема кредитування сільськогосподарського виробництва має комплексний характер. Враховуючи це, вирішити її одним заходом неможливо – потрібен системний підхід, який би максимально врахував специфіку агропромислового виробництва як суб'єкта кредитування.

Для відновлення сільськогосподарського виробництва, забезпечення соціальної стабільності на селі, в країні слід здійснювати активну політику державної підтримки сільськогосподарського товаровиробника. Світовий досвід переконує в необхідності створення системи ринкового регулювання АПК, що повинна поєднувати наступні заходи підтримки власного товаровиробника: захист товаровиробника від зовнішньоекономічної експансії; гарантія збуту всієї виробленої сільськогосподарської продукції за цінами, що забезпечують нормальне функціонування аграрної сфери виробництва; інвестування АПК, фінансову й матеріальну підтримку заходів, що сприяють техніко-технологічному переозброєнню сільськогосподарських підприємств, зміні їх спеціалізації, підтримці вітчизняних товаровиробників.

Література

1. Гончаров В.М. Проблеми відродження продуктивності сільськогосподарських земель в Україні. // Економіка АПК.–2003.–№9.–С.37–41. 2. Імас Є.В. Основні напрями відновлення цукробурякового виробництва в Україні. Матеріали третіх зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників.–Київ.–2001.–С.455. 3. Льошенко В.О., Здоровцов О.І., Головчук А.Ф. Техніко-економічні аспекти пріоритетного розвитку матеріальної бази АПК. // Економіка АПК.–2003.–№9.–С.19. 4. Каблук П.Т. АПК України: стан, тенденції та перспективи розвитку.-К.–2003.–С.190, 358. 5. Степаненко.

Еколого-економічна триада. Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті. –К.–2001.–С.184–188. 6. Статистичні дані Тернопільського обласного управління статистики за 2002 рік.

Анотація

У статті особлива увага приділяється проблемам розвитку та функціонування бурякоцукрового підкомплексу Тернопільщини. Наведені можливі джерела та методи фінансового забезпечення даного виду діяльності в регіоні. Підкреслено актуальність проблеми в сучасних умовах ринку.

Annotation

The problems of the development and the functioning of Ternopil region's sugar-beet complex are analyzed in this article. Possible sources and methods of financial ensuring the present kind of activity govt as abroad and at the territory of Ternopil regions. Actualizing the present problem emphasize in the modern conditions of market.

УДК 338.48

Алла Уніят

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК ОДНОГО З ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ ТУРИНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ

Індустрію туризму у світі прийнято вважати однією з найбільш розвинутих галузей економіки. За даними Всесвітньої туристичної організації на туризм припадає біля 6% світового ВВП, 7% світових інвестицій. Невід'ємною рисою сучасного туристично-рекреаційного комплексу є високий рівень розвитку соціальної сфери, сфери послуг, транспорту, наявність культурно-етнічного колориту, що в кінцевому результаті сприяє на досить прибуткову галузь економіки, так і регіону, та держави в цілому. За оцінками науковців, туристична діяльність безпосередньо впливає на майже 40 галузей економіки і 10-15 відсотків працездатного населення будь-якої країни. Нині на міжнародному туристичному ринку йде жорстка боротьба за споживачів туристичних послуг. За прогнозованими оцінками ВТО, 21 століття має стати століттям туризму. Як очікується, на перше місце за кількістю прийому іноземних туристів вийде Китай, який оголосив себе "туристським тигром" (137 мільйонів туристів без Гонконгу". За ним найбільшими країнами, що приймають туристів, стануть США, Франція, Іспанія, Італія, Великобританія, Мексика, Гонконг, Росія, Чехія.[3]

Україна, маючи вигідне геополітичне розміщення, володіє значним туристсько-рекреаційним потенціалом: сприятливими кліматичними умовами, як рівнинним так і гірським ландшафтом, багатством флори і фауни, розвинутою мережею транспортних сполучень, великою кількістю культурно-історичних пам'яток культури і архітектури тощо.

До складу туристично-рекреаційного потенціалу входить понад 100 курортів і курортних місцевостей, вісім національно-природних парків, 4 біосферних заповідники, 15 державних природних заповідники, дендропарки, численні пам'ятки садово-паркового мистецтва та заказники. Під охороною держави перебуває більш як 160 тисяч пам'яток історії, культури та архітектури [3].

Послуги туристам і відпочиваючим надають 1258 готелів усіх рівнів, мотелів, кемпінгів, туристських баз, 3229 оздоровчих закладів – санаторіїв, пансіонатів. Станом на 15 грудня 2002 року ліцензії на право здійснення туристичної діяльності отримали майже 5200 суб'єктів господарювання [3]. Туристичну діяльність в Україні протягом 2001 року здійснювали 2652 суб'єкти туристичної діяльності. Організацією внутрішнього туризму займалися 1816 підприємств, в'їзного туризму - 749, виїзного - 1338, екскурсійною діяльністю займалися 735 підприємств. Загальний обсяг послуг, наданих суб'єктами туристичної діяльності за 2001 рік, становив понад 1,2 млрд. грн.; в т. ч. по внутрішньому туризму та екскурсійній діяльності - 0,5 млрд. грн., по в'їзному туризму - 0,3 млрд. грн., по виїзному - 0,4 млрд. грн. [4].

Нещодавно Україна зробила для себе висновки про доцільність акцентування уваги на розвиток туризму не тільки як джерела поповнення бюджетів різних рівнів, але й як свого роду вітчизняної картки країни для всього світу.

Згідно закону України "Про туризм" організаційними формами туризму є міжнародний і внутрішній туризм [1].

До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм - подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм - подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни.